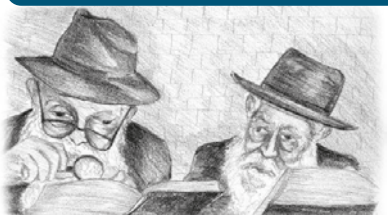
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שמות ■ כ"ב טבת תשפ"ד ■ 03.01.2024 ■ גליון מס' 767

> **כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.**
> הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 2

מושיען של ישראל
בברית בין הבתרים נגלה המחזה לאברהם אבינו, בו נאמר לו שבניו...
המשך בעמ' 2

על אישיותם ופועלם של הרמב"ם ואדמו"ר הזקן
שני ימי הילולא חשובים חלים השבוע. ביום שני כ' טבת, חל יום ההילולא...
המשך בעמ' 3

"אכפתיות"- הדהורים לפרשת שמות
מפני מה זכה משה רבנו להיות מנהיגם של עם ישראל? מהם...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
ומצאתי אותו דולק במוצ"ש ולא חסר כלום...
הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א מספר סיפור מדהים שאירע בעקבות...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע
■ על סטירה שלא ניתנה
המשך בעמ' 8

רבי יצחק כדורי זצ"ל / תשרי תרנ"ט - כ"ט טבת תשס"ו
ביום שני י"ז תשרי תרנ"ט (1898) בשכונת" ברבי שארג'י" בבגדד...
המשך בעמ' 10

אין להתייאש כלל

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ההיסטוריה היהודית חוזרת על עצמה, כך מסביר הרמב"ן [בראשית יב ו] את המאמר: "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים", שמאורעות האבות חוזרות על עצמם אצל הבנים, וכל סיפורי האבות באים ללמד על העתיד. הכלל הזה שאירועים היסטוריים חוזרים על עצמם שומעים אנו גם בדברי הנביא מיכה [ז ט]: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". שגאולת מצרים היא דגם של הגאולה העתידה. וכך מבואר הדבר גם במדרש [במדב"ר פר' יא] על הפסוק: "דומה דודי לצבי - מה הצבי הזה נגלה וחוזר ונכסה כך גואל הראשון נגלה ונכסה, ר' ברכיה בשם רבי לוי אמר כגואל הראשון כך גואל האחרון הגואל הראשון זה משה נגלה להם וחזר ונכסה מהם . . . אף **גואל האחרון** נגלה להם וחוזר ונכסה להם". הגואל הראשון היה משה במצרים והגואל האחרון הוא משיח בן דוד. משה נולד במצרים בעת קשה כשמצבו של העם היה בכי רע, תחילתו של המשבר היה בכפיות הטובה ובבגידת השלטון המצרי בעם היהודי ככתוב: "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף". ופרש"י: "אשר לא ידע - עשה עצמו כאילו לא ידע". ולא די בכך אלא שהוסיפו שעבוד ועבודת הפרך על מנת לשבור את רוחו של העם, ומזימתם הצליחה עד שאפילו הגדולים שבהם נפלה רוחם והרימו ידיים, כמו עמרם שהיה מחשובי הקהל ומראשי שבט לוי, השבט שתפקידו במצרים היה לרומם את רוח העם, השבט שהיה נאמן לאמונה היהודית גם בשעה שכל העם נטש אותה, כמו שכתב הרמב"ם [הל' ע"ז פ"א ה"ג]: "מעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה" ובהלכות איסורי ביאה [פי"ג ה"ב] כתב הרמב"ם: "כל ישראל ביטלו ברית מילה במצרים חוץ משבט לוי". והנה עמרם שהיה מראשי השבט, שהיה צריך להיות דוגמא לכל העם, גם הוא נכנע למצוקות הזמן וברגע של חולשה סירב להמשיך קדימה והחל לפקפק בעתידו של העם היהודי, כמו שמובא בילקוט שמעוני (פר' שמות רמז קסה): "וילך איש מבית לוי - להיכן הלך? שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה כיון שראה שאמר פרעה: כל הבן הילוד, אמר לשווא אנו עמלים. עמד וגרש את אשתו עמדו כולן וגרשו את נשותיהן, א"ל בתו (מרים): אבא גזרתך קשה [משל פרעה], שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גוזר על הזכרים ועל הנקבות. פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא. פרעה רשע הוא ספק מתקיימת גזרתו ספק אינה מתקיימת ואתה צדיק וגזרתך מתקיימת שנאמר: 'ותגזר אומר ויקם לך', עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן". יש כאן לקח לדורות שבעתות משבר כאשר אצל ראשי הקהל ורבים מהציבור מתערערת הנחישות בצדקת הדרך, יכולה ילדה קטנה מלאה אמונה, באמת הפנימית היוקדת בקרבה, לחולל מהפיכה שתשיב את השפיות לחברה כולה.

משה היה הגואל הראשון ומלך המשיח הוא הגואל האחרון, גם המשיח אין דרך הופעתו סוגה בשושנים, המסלול הארוך של המשיח רצוף חתחתים, החל מבנותיו של לוט, דרך כניסתה של לאה למשפחת יעקב ואח"כ האירועים בשבט יהודה החל מיהודה ותמר, כך ברות ובועז וכך בדוד ובת שבע, והנה בעינים שלנו כל אחד מהשלבים הללו הוא מגונה ובלתי רצוי ואעפ"כ דוקא בדרך הזו נברא אורו של המשיח על ידי ההשגחה העליונה. אחד התכונות העיקריות להופעת אורו של משיח היא התכונה שלא **להתייאש כלל**, כמו שאנו רואים שאחר מכירתו של יוסף מספרת לנו התורה שיהודה הלך לישא אשה, ועל ההליכה הזו אומר המדרש [ב"ר פר' פה]: "אנכי ידעתי את המחשבות' [(ירמיה כט יא] - שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח". את המדרש הזה הסביר רבי שמחה בונים מפשיסחא שאמר: שכל אחד מהאחים ראה את עצמו אשם במכירת יוסף, ולתיקון המעוות בחרו להם את דרך התשובה המקובלת של שק ותענית, ורק יהודה שגם הוא ראה עצמו אשם במכירת יוסף הרגיש שבחטאו זה איבד את כל

הזכויות שרכש בחייו עד כה, אבל ידע שגם ברגעים שאדם איבד את כל מה שהיה לו, גם אז אין להרים ידיים ולהתייאש, על כן החליט להתחיל הכל מחדש בקיום המצווה הראשונה בתורה והלך לשאת אשה. ודרך התיקון הזה שלא להכנע אפילו לנפילה היותר גדולה היא גם דרכה של הגאולה, ועל כן אורו של משיח נברא דוקא מיהודה. מיהודה אנו לומדים שאין להתייאש ולהתקפל גם כשנמצאים במצבים הקשים ביותר אלא למרות כל הקשיים יש להמשיך לצעוד קדימה אל המטרה שהיא הגאולה השלמה. ■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלה: אני מקפיד להמתין שש שעות בין אכילת בשר לאכילת חלב. קורה לי לא פעם ולא פעמיים שאיני זוכר מהו הזמן המדויק בו סיימתי את אכילת הבשר, ומשום כך איני יודע אם כבר עבר שש שעות או לא. האם אני צריך להמתין עד שיצא הספק, או מאחר ויש ספק בדבר, אני יכול להקל כדין ספק דרבנן לקולא?

תשובה: בספר 'יד יהודה' כתב להחמיר בזה שאין אנו אומרים בזה 'ספק דרבנן לקולא' מאחר ויש אפשרות להמתין עוד זמן מסוים עד שיצא הספק והרי זה כ'דבר שיש לו מתירין' שאין אומרים בו ספק דרבנן להקל. אולם פוסקים אחרים חולקים על דברי היד יהודה מחמת כמה טעמים.

ולכן הרוצה להקל בזה יש לו בשופי על מי לסמוך, אולם רק באופן שאכן הספק הוא ספק אמיתי ושקול.

שאלה: לא מזמן היינו בימי חגי הקניות האינטרנטיים - בלאק פריידי, סייבר מנדי, יום הרווקים הסיני ועוד. גם אני לא טמנתי את ידי בצלחת, והזמנתי באינטרנט מוצר אחד או שניים או 70.... כעת המוצרים הגיעו, ואני רואה שמוצר אחד הגיע בטעות פעמיים. האם אני חייבת להחזיר את זה לעלי אקספרס? (המשלוח עולה כסף) לתרום את זה לנזקקים? יכולה להשתמש בזה? להחזיר את זה לדואר? מה לעשות!

תשובה: במקרה המדובר שההזמנה נעשית מגויים (כגון עלי אקספרס וכדומה) יכולה את להשתמש בשני המוצרים.

ביאור הדבר הוא שאף על פי שאסור לגזול גוי כמו שאסור לגזול ולגנוב מיהודי, מכל מקום כאשר מדובר ב'טעות הגוי', שהגוי טעה מעצמו, אין אנו צריכים לעדכן אותו על כך.

גם מצוות 'השבת אבידה' לא שייכת באבידה של גוי.

אמנם כאשר יש חשש של חילול ה' (שיגידו שהיהודים גנבים, וכדו') צריכים אנו להחזיר את הטעות או האבידה, אבל לא מחמת דיני ממונות, אלא כדי למנוע חילול ה'.

במקרה המדובר, חושבני שאין חשש של חילול ה', יש כל כך הרבה אריזות ומשלוחים שנשלחים ואין ידיעה ברורה שיהודי הוא זה שאסף את החבילה, ובכלל לא ברור שיש מישהו אנושי שעוקב אחרי כל חבילה וחבילה, ולכן גם חילול ה' לא שייך כאן, ויכולים אתם ליהנות משני המוצרים, למרות ששילמתם רק על אחד. לתרום לנזקקים זה תמיד דבר טוב ללא כל קשר.

אולם אם מדובר בטעות של אתר או חנות בבעלות יהודית, צריך לעדכן אותם על הטעות ולשאול אותם מה לעשות, מדין 'השבת אבידה'. ■

מושיען של ישראל

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ א"מ רות ב"ר חיים יהודה ע"ה

בברית בין הבתרים נגלה המחזה לאברהם אבינו, בו נאמר לו שבניו עתידים להשתעבד בארץ לא להם. כשהסבל יחולק לשניים - בעבודה ובעינוי[1]. כך שגם בפן הגופני וגם בפן הרוחני - יאלצו ישראל להתמודד עם הקושי. ומתוך כך יזכו לצאת משם - ברכוש גדול, רוחני וגשמי כאחד.

אך למרות זאת, הוסיפו המצרים מעצמם - כש**מיררו** את חיי העברים, והשליכו את ילדיהם למים[2]. ולכן הם נענשו על כל מה שעשו לישראל, הגם שחלק מהדברים נגזרו גם קודם לכן.

הזמן בו החלו המצרים למרר את חיי העברים - היה כאשר נולדה **מרים**[3], אחות אהרון. ולאחר כארבע שנים, גזר פרעה על השלכת ילדי העברים ליאור - בכדי למנוע את לידת מושיען של ישראל[4]. כתוצאה מהגזירה הנוראה, עמד עמרם אביה של מרים וגירש את

יוכבד אשתו. וזאת כיוון שכבר קיים את מצוות פריה ורביה - בבת ובן, מרים ואהרון. ולא רצה להוליד בן שייזרק ליאור, מיד עם לידתו. מיד אח"כ עמדו גם שאר הגברים בעם, וגרשו את נשותיהם. וכשראתה זאת מרים, פנתה לאביה שיחזיר את אמה שנית. שכן כשגירשה עמרם - היה בדבר כגזירה גם על הבנות שלא יוולדו, ואילו גזירת פרעה היתה רק על הזכרים[5].

כששמע זאת עמרם, הוא קיבל את דבריה - ושב וקידש את יוכבד. או אז הכריזה מרים בנבואה - שעתידה אמה שתוליד את מושיען של ישראל[6]. וכל זאת מתוך מה שראתה בעיניה, כיצד אביה גדול הדור מצליח להשפיע במעשיו על העם כולו. ובוודאי אם כך הם הדברים, אזי מתוך בית שכזה יכול לקום המושיע - שיש בכוחו להשפיע על העם כולו.

שכן היא הייתה מיילדת את נשות ישראל יחד עם אמה, וראתה כיצד היא משפיעה על הנשים שלא לוותר על הילודים[7]. ובזכות החיזוק שנתנה לנשים, התרבה וגדל העם גם בזמנים הקשים ביותר.

אך כשנאלצה יוכבד לשים את משה בתיבה, ולהניחו ביאור - בכדי שלא יילקח ע"י המצרים. עמרם פנה אל מרים ביתו, ושאל אותה - היכן היא הנבואה שלך כעת. ומרים שידעה שאכן משה הוא המושיע של ישראל, נעמדה והתייצבה על היאור - בכדי לוודא את קיום הנבואה[8]. ולבסוף אכן פעלה מרים עם אחיה, כשנתנה את העצה לבת פרעה - לתת ליוכבד להניק את הבן, ובכך לחנכו מינקות גם כשהוא גדל בבית פרעה.

כח האמונה הגדול שהיה במרים, פעל על העם כולו. כשהטמיעה בנשות ישראל את הבטחון שיעשו להם ניסים, יחד עם יציאתם ממצרים. ולכן לקחו הם כלי שמחה - כתופים ומחולות, בהם הן השתמשו בשירת הים[9].

וכשם שנגאלו ישראל בזכות הנשים הצדקניות שבדור, גם בימינו אנו פועלות נשות ישראל עם א-ל ומביאות את השלמת הגאולה בעם. בדברי החיזוק והעידוד ללוחמים ולעם, בתפילות ובריבוי השמחה ע"י הולדת ילדים.

וכשם שכוחה של מרים קם ועלה, כנגד המרור שניסו להאכילנו המצרים. כך פועלות נשות ישראל בחיזוק העם, כשעומדות מאחורי בעליהן הלוחמים ונותנות להן את אמונתן בצדקת הדרך.

וכשם שהפך הקב"ה את המרירות והמתיקה במים המרים, כך יהפוך הקב"ה לנו כל מר למתוק. ונזכה לצאת בתופים ובמחולות לאחר מחיית וביטול כל האוייבים מישראל.

1 - ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם **ועבדום וענו** אתם ארבע מאות שנה - בראשית טו, יג

2 - ועל דרך הפשט יאמר כאשר דנתי את בניך בגלות וענוי על עון גם את הגוי אשר יעבודו **אדין על החמס אשר יעשו להם**. והנכון בעיני כי טעם 'וגם', אף על פי שאני גזרתי על זרעך להיות גרים בארץ לא להם 'ועבדום וענו אותם', אף על פי כן אשפוט את הגוי אשר יעבודו על אשר יעשו להם ולא יפטרו בעבור שעשו גזרתי. והטעם כמו שאמר הכתוב (זכריה א, יד) 'וקנאתי לירושלם ולציון קנאה גדולה וקצף גדול אני קוצף על הגוים השאננים אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה', ואומר (ישעיהו מז, ו) 'קצפתי על עמי חללתי נחלתי' וגו'. **וכן היה במצרים שהוסיפו להרע כי השליכו בניהם ליאור וימררו את חייהם** וחשבו למחות את שמם, וזה טעם 'דן אנכי' שאביא אותם במשפט אם עשו כנגזר עליהם או הוסיפו להרע להם - רמב"ן שם, יד

3 - דבר אחר 'כי הנה הסתיו עבר', אילו מאתים ועשר שנה שהיו אבותינו במצרים, 'הגשם חלף הלך לו', אלו שמונים ושש שים שחיזק השיעבוד על ישראל במצרים משנולדה מרים, לפיכך נקרא שמה מרים על שם המירור - תנחומא בא, ז

4 - **אם בן הוא וגו'** לא היה מקפיד אלא על הזכרים, שאמרו לו אצטגניניו שעתיד להוולד בן המושיע אותם - רש"י שמות א, טז

5 - תנא עמרם גדול הדור היה כיון שראה שאמר פרעה הרשע 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו', אמר לשוא אנו עמלין. עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר (איוב כב, כח) 'ותגזר אומר ויקם לך', עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן - סוטה, יב.

6 - אמר רב נחמן אמר רב מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת, עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל - שם, יג.

7 - תניא כמאן דאמר אשה ובתה, דתניא שפרה זו **יוכבד** ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולד, דבר אחר שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה. פועה זו **מרים** ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה ומוציאה את הולד. דבר אחר פועה שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת, עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל - שם, יא:

8 - וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה אמר לה בתי היכן נבואתיך, והיינו דכתיב (שמות ב, ד) 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו' לידע מה יהא בסוף נבואתה - שם, יג.

9 - **בתופים ובמחולות** מובטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים, והוציאו תופים ממצרים - רש"י שמות טו, כ

על אישיותם ופועלם של הרמב"ם ואדמו"ר הזקן

/ הרב יוסף גערליצקי, שליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו ורב מרכז העיר

שני ימי הילולא חשובים חלים השבוע . ביום שני כ' טבת, חל יום ההילולא של הרמב"ם, רבינו משה בן מימון, ובערב שבת קודש כ"ד טבת, יחול יום ההילולא של רבי שניאור זלמן מליאדי - אדמו"ר הזקן מייסד חסידות חב"ד.

אדמו"ר הזקן עצמו לימד אותנו, כי יום הילולא של צדיק, הינו הזדמנות מיוחדת להתבונן בגדלות הצדיק, כך שהדבר ישפיע עלינו ויעוררנו בכיוון הרצוי בעבודת ה'. וכך הוא כותב בספר ה'תניא' (אגרת הקודש פרק כ"ז): ביום הסתלקותו של הצדיק, מתעלים למקורם כל מעשיו, תורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו, והדבר אף מתגלה ומאיר בבחינת גילוי מלמעלה למטה. וכשם שהדבר בפטירת הצדיק, כך קורה בכל שנה ביום הפטירה, שכן כידוע, מדי שנה חוזרת ומתעוררת מחדש ההשפעה וההתגלות שהייתה בתאריך מסוים בפעם הראשונה, ועוד ביתר-שאת משנה לשנה.

כ"ק הרבי מליובאוויטש מצביע על כך, שישנם קווי דמיון מובהקים בין אישיותם ופועלם של שני ענקים אלו, הרמב"ם ואדמו"ר הזקן: שניהם כתבו חיבורים הן על חלק ההלכה שבתורה - הרמב"ם את ספרו הגדול 'משנה תורה', ואדמו"ר הזקן את חיבורו 'שולחן ערוך הרב' וכן חיבורים חדשניים ועצומים על פנימיות התורה - 'מורה

נבוכים' של הרמב"ם, שכשמו כן הוא, מורה דרך לנבוך בעבודת ה', המיוסד על פנימיות התורה וסודותיה, ואדמו"ר הזקן את ספר ה'תניא' קדישא, אבן היסוד של תורת חסידות חב"ד.

יתירה מזו, הרמב"ם ואדמו"ר הזקן היו מנהיגי ישראל אמיתיים שדאגו לכלל ישראל בגשמיות וברוחניות. הם תיקנו תקנות וגדרו פרצות והשפיעו ומשפיעים עד היום, שפע של תורה בנגלה ובפנימיות לכל עם ישראל והשפעתם התפשטה למרחקים, הם במקום והן בזמן, לשנים רבות.

נקודה זו של שילוב תורת ה'נגלה' וההלכה הפסוקה, יחד עם אור תורת ה'נסתר', מרומז גם בשמותיהם: ה'מגיד ממזריטש' התבטא על תלמידו אדמו"ר הזקן, ששמו "שניאור" רומז על "שני - אור, אור תורת הנגלה ואור תורת הנסתר". ה'מגיד' העיד עליו שהוא יאיר את העולם בשני אורות אלו; גם על הרמב"ם, נאמר "ממשה עד משה לא קם כמשה", שהוא כמשה רבינו, שכל התורה ניתנה ממנו - "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר ניתן למשה מסיני", רמוז גם בראשי-התיבות המפורסמים של שמו - רמב"ם, מ' פתוחה ומ' סתומה: בגמרא מסכת שבת נאמר שמ' פתוחה ומ' סתומה רומזים ל"מאמר פתוח ומאמר סתום", חלק ה'נגלה' של התורה וחלק ה'סתום' של התורה.

קו דמיון נוסף ומעניין ניתן למצוא גם בתחילת ספריהם: הרמב"ם מתחיל את ספרו 'משנה תורה' במילים 'יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון'. ארבעת האותיות הראשונות במשפט זה, הינם שם הוי'. גם אדמו"ר הזקן מתחיל את ספרו 'שולחן ערוך' במילים 'יהודה בן תימא אומר', כפי שהגמרא (סוטה י', ב') אומרת שיהודה זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (בשמו מופיעות ארבעת האותיות של שם ה').

[נאים הדברים לאומרם: אצל כ"ק הרבי מליובאוויטש נשיא דורנו, מצינו גם את כל השילובים הללו. שמו הראשון מנחם כולל מ' פתוחה וסתומה, ניתן גם לראות את השפע בלי גבול בתורת הרבי בו הוא משלב בין תורת הנגלה ותורת החסידות. גם ספרו הראשון של הרבי, ספר 'היום יום' מתחיל במילים 'יום התוועדות וקבלת החלטות' הכוללים את אותיות שם הוי'].

הרבי מוסיף נקודה חשובה נוספת: גם אצל הרמב"ם שערך לראשונה ספר "הלכות הלכות", וגם אצל אדמו"ר הזקן, שכתב שולחן ערוך כ"הלכות בטעמיהן", הוסברה הסיבה לכתיבתם את הספרים עקב המצב הגשמי הקשה ששרר בתקופתם והשלכותיו על עם ישראל. בהקדמת ה'משנה תורה' כותב הרמב"ם שסיבת הכתיבה היא מפני ש"תכפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל... ומפני זה נערתי חוצני וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים בלשון ברורה..."; כך גם נכתב בהקדמת בני אדמו"ר הזקן ל'שלחן ערוך', "ומפני שצרכי ישראל מרובים ובפרט בצוק בעיתים הללו, ועל כן דעתם קצרה ... אשר על כן הסכימו מן שמיא למצוא איש אשר רוח אלוקים בו להבין ולהורות הלכה ברורה". ואכן, ניתן לראות שסגנון כתיבתו של אדמו"ר הזקן, דומה מאד לסגנונו המיוחד והברור של הרמב"ם.

מכך לומד הרבי הוראה מיוחדת לכל הדורות: כאשר יהודים "נבוכים" בחושך הגלות, ונראה ש"סבלות מצרים" הולכים ומתגברים; זה הזמן להוסיף עוד באור התורה, כפי שבשעבוד מצרים התגלה ה' למשה ב"אני ה'", שלמעלה מהגילוי אל האבות שהיה עד אז. גם בימינו, גילוי אור התורה בנגלה ובפנימיות התורה, יכול להאיר ולרומם את עם ישראל מעל הקשיים של הגלות. ■

הרבי התייחס בשיחות רבות ובצורה בולטת ביותר על דמותו והגותו של הרמב"ם. על הפתגם הידוע שנכתב על ציונו של הרמב"ם בטבריה: "ממשה עד משה לא קם כמשה", אמר הרבי: "מזמנו של משה רבינו עד לזמנו של הרמב"ם עברו לערך חמישים דורות... כל גדולי ישראל שהיו במשך דורות אלו - החל מיהושע, הזקנים, הנביאים, אנשי כנסת הגדולה, התנאים והאמוראים שחיו לאחר משה רבינו - לא היה בהם אף אחד שידמה למשה רבינו, עד שבא רבינו משה בן מיימון וחיבר את הספר "משנה תורה" שכולל בתוכו את פירוט כל תרי"ג מצוות התורה ונחשב לחיבור הגדול ביותר באיכותו".

לפני ארבעים שנה (תשד"מ), תיקן הרבי לימוד יומי ב'משנה תורה' לרמב"ם, בשלושה מסלולים: שלושה פרקים ליום (בו מסיימים את הרמב"ם בכל אחד עשר חודשים), פרק אחד ליום (בו מסיימים את הרמב"ם בכל שנתיים ועשרה חודשים) וספר המצוות לרמב"ם (המיועד בעיקר לנשים וילדים), שהנושאים הנלמדים בו מקבילים לנושא בו מדובר במסלול שלושת הפרקים. אחת ממעלותיו של לימוד הרמב"ם הסביר הרבי, שבלימוד זה, מקיימים את שני החלקים של מצוות לימוד התורה: ידיעת התורה ולימוד התורה, משום שבספרו, מקיף הרמב"ם את כל מצוות וחלקי התורה.

זה הזמן להתחזק בקביעות עיתים לתורה בלימוד ספר משנה תורה לרמב"ם (לפי החלוקה היומית), בספר התניא (כפי שנחלק לימי השנה) ובספריו של הרבי בליקוטי שיחות, ספרי המאמרים, אגרות הקודש וביתר ספריו הרבים ש'הפך בה והפך בה דכולא בה'. עדי נזכה לקיום היעוד של 'וראו כל בשר', שניתן יהיה לראות גילוי אלוקות גם בעיני בשר בתוך המציאות הגשמית, כפי שהרמב"ם מסיים את ספרו ה"יד החזקה', 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', בגאולה האמיתית והשלימה, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש. ■

"אכפתיות"- הרהורים לפרשת שמות

/ הרב דוד ברוורמן, ערכים

מפני מה זכה משה רבנו להיות מנהיגם של עם ישראל? מהם הקריטריונים למנהיגות על עם ישראל?

ספר "שמות" מוגדר על ידי הרמב"ן: ספר "הגלות והגאולה", כיצד מתנהלים בגלות, וכיצד יוצאים לגאולה. בתחילת הפרשה מתארת התורה את סבלם הנורא של עם ישראל במצרים מחד, ומאידך את בשורת לידת מושיען של ישראל: "משה רבנו" בתוככי חשכת מצרים. התורה משרטטת קווים לדמותו של מנהיג בישראל, מהם הקריטריונים הרוחניים הראויים כדי להיות מנהיג לכלל ישראל. וכך נאמר בפסוק: "ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל אחיו, וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, ויך את המצרי ויטמנהו בחול" (שמות ב, יא יב).

משה רבנו שגדל בארמון המלוכה של פרעה, עוזב את מנעמי המלוכה ויוצא לראות את שלום אחיו, ושם הוא נוכח בסבל עמו, וכאשר מול עיניו רואה איש מצרי מתעלל ביהודי, לא עומד מנגד, אלא מתערב, נוטל סיכון רב, והורגו.

בהמשך מתארת התורה מקרה נוסף של 'התערבותו' בנעשה, "ויצא ביום השני והנה שני אנשים נצים, ויאמר לרשע למה תכה רעך" ?! (ב' י"ג) הוכחה זו לא עברה בשתיקה, כידוע. ואותם רשעים הלשינו עליו לפרעה. ואו אז שילם ע"כ מחיר כבד, פרעה מבקש להורגו, ומשה רבנו בורח מפני חרב פרעה. להיכן ברח?! בפשוטם של מקראות נראה שהוא ברח ישר למדין. אך הרמב"ן בביאור את הפסוק: "ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים" (ב' כ"ג) מחדש לנו שלא כך היו פני הדברים :"... ולפי דעתי, כי טעם הכתוב הזה ירמוז על הימים שהיה משה בורח מפני פרעה, כי באמת בנעוריו ברח, שהכתוב אמר: "ויגדל משה ויצא אל אחיו", שהיה זה מיד כאשר גדל ועמד על דעתו, והגידו לו כי הוא יהודי, ונכסף לראות סבלות אחיו ועמלם ולחצם, וביום ההוא שיצא הכה את המצרי, וביום השני הלשינו עליו וברח. הנה היה כבן שתים עשרה שנה... ובעמדו לפני פרעה היה בן שמנים, אם כן עמד כמו ששים שנה בורח מלפני פרעה... כי הבורח מן המלכות לא יתעכב בעיר מושב וקרוב לו, אבל יברח ממקום למקום אל ארץ מרחקים, והנה עמד ימים רבים מתחבא ומתנכר מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר, ובסוף הזמן בא למדין ונתעכב שם."

כלומר במשך כשישים שנים משה רבנו חי כאדם רדוף, נע ונד ממקום אל מקום. וכל זה מפני התערבותו בנעשה עם עמו.

לאחר שישים שנות נוודות מגיע מ"ר אל עיר מושב, אל מדיין, כשהוא כבן שבעים ושתים שנים, ומוצא את מקומו ליד באר המים. למרבה הפלא מתברר ששוב משה רבינו 'מתערב' ופועל בנעשה מסביבו, משה רואה את ההתנהגות המפלה והמחפירה של רועי הצאן בגרשם את בנות יתרו מן הבאר: "ויקם משה ויושען, וַיּוֹשִׁעָן את צאנם" (שם י"ז)

פלאי פלאים! שישים שנים בורח מ"ר ממקום למקום מפני גזירת מוות המרחפת עליו. כל זאת מפני שהתערב, לכאורה, בנעשה לא לו. וכבקושי הוא מוצא מנוח לכף רגלו. שוב הוא 'מתערב' בנעשה סביבו. והפלא שכאן לא עסקינן באחיו היהודים, כי עם מדיינים המרעים לבני עמם! והוא לא שותק! ומשתמש בכוחו כדי להושיען. מתעצמת הפליאה: וכי לא הפיק לקחים משישים שנות הרדיפה והנדידה ?! ולמה שלא יקיים בעצמו את אשר למדנו שלמה המלך ע"ה: "מַחֲזִיק בְּאָזְנֵי כָלֶב עֹבֵר מִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ". מבאר רש"י: "העובר להתעבר על ריב לא - לו הרי הוא כאוחז באזני כלב הגורם שישכנו על חנם (משלי כ"ו כ"ז)?!

נראה שהתשובה נעוצה בדברי המדרש: "וירא בסבלותם" , מהו "וירא?" שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר: חַבַּל לי עליכם מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתיפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן, ר' אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: ראה משׂוי גדול על קטן ומשׂוי קטן על גדול, ומשׂוי איש על אשה ומשׂוי אשה על איש, ומשׂוי זקן על בחור, ומשׂוי בחור על זקן, והיה מניח דרגון שלו והולך ומיישב להם סבלותיהם ועושה כאלו מסייע לפרעה, אמר הקב"ה: אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ומדבר עמך הה"ד: "וירא ה' כי סר לראות", ראה הקב"ה במשה שסַר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך: "ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה". (שמות רבה א' ל"ב)

מלמדנו המדרש את תוכנם של המילים: "וירא בסבלותם", ראֵיה זו אינה הבטה גרידא, ואפילו לא הבעת צער על סבלם של ישראל. אלא א כ פ ת י ו ת ! שותפות, ונשיאה בעול עד כדי נכונות להחליפם בייסוריהם, ולמות במקומם: "מי יתן מותי עליכם". בזכות זה זכה להיות מנהיגם של ישראל וגואלם. כלומר משה רבינו לא רואה את העול הנעשה מסביבו כ: "ריב לא לו", אלא כ-ריב לו! כאבם כאבו, סבלם סבלו! לו חשב רק על עצמו, היה חי את חייו בארמון המלוכה, מתוך הבנה שמול פרעה הרשע סמל כוחות הטומאה, אין מה לעשות! וע"כ מוטב שיציל את עצמו. אך משה חי את כאב עמו. ועושה כל שלאל ידו.

וזכה בעקבות כך לגילוי שכינה כפי שלא זכה אנוש בן תמותה, שעלה לשמים והוריד תורה לישראל, וכל זה מידה כנגד מידה, "אמר הקב"ה: אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ומדבר עמך", וכך הקב"ה הניח כביכול עסקיו בעליונים ודבר עמו.

כך גם מבאר המדרש את הפסוק הנאמר בסנה: "ויאמר משה אסורה נא ואראה" רבי יוחנן אמר: חמש פסיעות פסע משה באותה שעה, שנאמר: "אסורה נא ואראה", ריש לקיש אמר: הפך פניו והביט... כיון שהביט בו הקב"ה אמר: נאה זה לרעות את ישראל. א"ר יצחק: מהו כי סר לראות? אמר הקב"ה: סר וזעף הוא זה לראות בצערן של ישראל במצרים, לפיכך ראוי הוא להיות רועה עליהן".

אנו למדים מכאן, כמה מצפה הקב"ה למי שיפנה לבו לראות בצערן של ישראל, שהוא צערו של הקב"ה, ואפילו פניה כל שהיא להרגיש בצערן כבר פועלת את פעולתה, וחכמינו רצו להראות עד כמה נחשבת הרגשה כל שהיא בצערן של ישראל, והדגישו זאת

במחלוקתם רבי יוחנן וריש לקיש, אם די היה בחמש פסיעות, או בהפיכת פנים בלבד, כדי שהקב"ה יראה למשה, ובזכות זאת יהיה לו סייעתא דשמיא לגלוי שכינה. אכפתיות זו, באה לידי ביטוי בכל הנהגותיו של משה רבינו בסובב עמו, לא רק בבני אדם אלא גם בבעלי חיים כפי הנאמר במדרש:

"ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו כשהיה משה רבינו עליו השלום רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא עיף אתה הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך חייך אתה תרעה צאני ישראל." (שמות רבה ב' ב')

מפליא! משה רבנו רודף אחרי אותו גדי סורר ובמקום להכותו על בריחתו, הוא מבקר את עצמו כיצד לא שם לב לגדי הקטן שלא הרווה את צימאונו. וכפיצוי הוא מרכיבו על כתפו להשיבו על הצאן. חוזר משה אל צאנו כשהגדי הקט על כתפו, מביט עליו הקב"ה ומצביע: זה האיש הראוי להנהגה. הנהגה היא לא הכריזמטיות והכוח. כי אם אהבה, רחמים, ורגישות. מי שחש את כאבו של הגדי הקט, יחוש הוא את כאבו של כל יהודי באשר הוא. מובן א"כ מדוע התערב לטובתן של בנות יתרו, מכיוון שכשראוים עוול לא שותקים! עושים הכול כדי לתקן את הרוע. מוכח מכאן שמשה רבינו גם לאחר שישים שנות סבל של גלות ונדודים לא חש הרהורי חרטה על 'התערבותו' בנעשה אז במצרים! אלא אותם ערכים של 'אכפתיות' פעילה, לוו אותו בכל שנות נדודיו. ממשה רבנו אוהבן של ישראל ומנהיגם. למדנו שאהבה משמעותה - אכפתיות. אהבת ישראל מהי - רגישות ואכפתיות. עלינו א"כ לחוש אל מול אח יהודי המתמודד בקשיי החיים. להרגיש, לכאוב, ולסייע. להיות נושא בעול עִם חבירו. ואו אז נזכה להיגאל.

סיפור לשבת

ומצאתי אותו דולק במוצ"ש ולא חסר כלום...

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א מספר סיפור מדהים שאירע בעקבות דברי ה'בני יששכר'.

ה"בני יששכר" כותב במאמרי השבתות כלל ג', אות ה': במדרש כתוב על הפסוק "ויברך אלוקים ביום השביעי", חמישה תנאים דורשים במה הקב"ה בירך את השבת. אחד מהם, התנא רבי אליעזר אומר, בירכו בנר. המדרש מביא מעשה נפלא: אמר רבי אליעזר, פעם אחת הדלקתי את הנר בליל שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת ולא חסר כלום.

שואל ה"בני יששכר", כשחז"ל מספרים דבר, הם חפצים שאדם ילמד מכך. וכי המעשה שאירע לתנא רבי אליעזר, זה חידוש?! הרי מדברים על תנאים ואמוראים קדושי עליון החיים מעל לדרך הטבע. אבל אצל כל יהודי, הייתכן דבר כזה?

לשון קודשו של ה"בני יששכר": "ומוכרחים אנחנו לומר שזה הוא לכל איש הישראלי, שנרות של שבת מתברכין יותר באורה מכל ימות החול, לזה רב ולזה מעט". ובסוגריים הוא מוסיף, "וכמדומה שהמבינים יודעים זה".

מדי ליל שבת אני מוסר שיעור בויז'ניץ. לפני מספר שנים הבאתי את ה"בני יששכר" והרחבתי מאוד את הדיבור על כך. ביום ראשון קיבלתי טלפון: "אני גר בירושלים ועובד בבורסה ברמת גן. עובד איתי יהודי מהקיבוצים, נשאר אוד מוצל מאש לאחר השואה הנוראה, אחד מעיר, בלי אבא ואמא, רחוק מהיהדות, ד' ירחם, ח"ו לא להכעיס, והוא שאל אותי על נרות השבת האם אני מספר לו מיסטיקה?... אמרתי לו שהרב טויסיג אומר שיכול להעיד על כך".

כמעט כל חתן וכלה אני משתדל להעביר להם את דברי קודשו של ה"בני יששכר" הזה, לקראת הדלקת נרות הראשונה בביתם. מאות חתנים, בלי גוזמא, אומרים לי לאורך השנים, כל שבת אני ואשתי עומדים המומים למראה הנרות הדולקים זמן רב, הרבה מעבר לזמן הרגיל.

אותו אחד מהקיבוץ אמר: אני עושה ניסיון, אשתי תדליק נרות שבת כמה שבועות, אם נראה שאכן הם דולקים זמן רב יותר, אני מבטיח לחזור לשורשים. לכן ביקש את מקור המאמר.

כעבור חודשיים התקשר אלי היהודי מירושלים וסיפר שחברו מהקיבוץ התקשר נרגש כולו שבכל שבת הנרות דולקים זמן רב הרבה מעבר לרגיל ובעקבות כך הוא כבר החל ללכת להתפלל שלוש פעמים ביום ולהניח תפילין אחרי חמישים שנה שלא הניח תפילין!

לפני ראש השנה ביקש היהודי מהקיבוץ לשוחח עמי בטלפון. הוא החל לבכות בכי תמרורים: "אתה לא מכיר אותי", אמר, "אני יכול לדבר אתך ולבכות. הייתי בשאול תחתית, רח"ל. ח"ו לא להכעיס, הייתי בודד, ללא משפחה. דע לך, שרק בזכות ה'בני יששכר' הזה שאני רואה כל שבת ושבת, אני שומר שבת במלואה ושומר תורה

המשך בעמוד הבא...

ומצוות כתיקונן!"

בויז'ניץ מסיימים כל שבת את הטיש מאוד מאוחר, ואומרים לי האנשים בכל שבת כשחוזרים מהטיש ורואים עדיין את הנרות דולקים זה נותן להם כוחות עצומים. נותן כח גם לאישה המדליקה את הנרות, איך היא ניגשת להדליק את נרות, להיווכח איזה ערך יש לזה בשמים. זה דבר בדוק ומנוסה, כל אחד יכול להיווכח בזה אצלו בבית. (גל' סברי מרנן)

תעלומות שנגלו לגוי

רבי משה גלאנטי, ראש רבני ירושלים לפני כ־350 שנה, היה צדיק וחסיד וגם חכם בשבע חכמות העולם, הלא הן: חוכמת ההיגיון, המספר, המידות, הטבע, התכונה, הניגון וחוכמת האלוקות. לא היה כמוהו בדורו, פרט לשייח' ערבי, שאף הוא התמצא בשבע החכמות. ויתירה מכך - מי שהיה חולה בביתו, בא לשייח' וביקש ממנו להתפלל לרפואתו. השייח' התבודד שעה קלה, ואמר 'זה יחיה' או 'זה ימות', ותמיד קלע למטרה, כמו, להבדיל, רבי חנינא בן דוסא. כאשר הגיעו הדברים לאוזני רבי משה גלאנטי, תמה: כיצד ייתכן שנגלו לפני הגוי תעלומות ספרי החיים והמתים, ואפילו יהודים משחרים לפתחו?! הלך הרב לבית השייח' לברר את העניין. הלה קיבלו בכבוד גדול, וכאשר התיישבו אמר: שמעתי עליך כי איש חכם אתה, האם יש לך ידיעה בחוכמת ההיגיון? הרב השיב כי ה' חננו מעט באותה חכמה. השייח' החל לחוקרו, וראה כי כל הגיונו הוא כאין וכאפס לעומת היגיון הרב. הוא ביקש ללמוד ממנו עוד ועוד, עד שהיום העריב. למחרת נכסף השייח' לחוכמת המספר ושלח את מרכבתו להסיע את הרב. הם נשאו ונתנו בחוכמת המספר, ושוב נוכח השייח' שאין חקר לחוכמת הרב. וכך נפגשו מדי יום ור' משה החכים את השייח' בשאר חוכמות העולם. לבסוף שאל השייח': 'האם יש לך ידיעה בחוכמה השביעית, הלא היא חוכמת האלוקות?' - 'תהילה לה', בקי אני מעט באותה חכמה' השיב הרב. 'למדני נא חכמה זו עד תכליתה!' ביקש השייח'. -'חכמה זו עלתה לי ביוקר רב', אמר הרב 'ולכן לא אלמדה בחינם'. 'ידיעה זו חוצצת ביני לבין שלמות ההשגה", אמר השייח', "אמור לי את שכרך, ואוכל לתת לך ממון ככל שתחפוץ'. - 'חלילה לי למכור את החוכמה תמורת ממון!" השיב הרב, " מוכן אני ללמדה רק תמורת חוכמה אחרת'. 'ומהי?', תמה השייח'. - 'מכיר אתה בחולים אשר התפללת עליהם, אם יחיו ואם לאו. חוכמה זו נעלמת ממני. אם תלמדני אותה, אלמדך את חוכמת האלוקות'. 'הקשית לשאול', קדרו פני השייח', 'לא אוכל לגלותה לשום נברא!' - 'אם כך', אמר ר' משה גלאנטי, 'אף אני לא אוכל לגלות לך את החוכמה השביעית!' אך השייח' בשלו: 'אבותיי השביעוני שלא אגלנה בעד שום הון שבעולם'. - 'אין אתה מוכרה בעד ממון, אלא מחליפה בחוכמה אחרת. אבותיך לא השביעוך על דעת כן' השיבו הרב. לאחר הפצרת הרב, נעתר השייח' ואמר: 'שמע בקולי. לך לביתך וקבל על עצמך תענית ליומיים. בארוחה המפסקת לא תאכל בשר ולא תשתה יין. ביומיים הללו תטבול בבוקר ובערב'. 'אעשה כאשר דיברת', הבטיח הרב 'לך לשלום', אמר השייח', 'וביום השלישי אודיעך מהו הסוד הנורא'. הלך הרב לביתו, וצם במשך שלושה ימים. בבוקר לאחר התפילה יצא אל השייח'. השייח' חרד לקראתו, ולאחר שווידא שהרב קיים את התנאי ולאחר שטבלו, הגיעו לביתן מלכותי בעל שער כסף מגולף בפיתוחי חותם. השייח' הוציא מכיסו מפתח כסף ואמר: "היזהר להיכנס לביתי במורא, כמוני". הוא פתח את הדלת, ואז התגלה אולם מפואר ביותר, וממול תלויה פרוכת רקומה באבנים טובות ומרגליות, השייח' נכנס בחרדה והשתחווה שבע פעמים כנגדה. הרב חרד מאוד, פן יש שם עבודה זרה. השייח' פנה אליו בקול נמוך: "קרב אל ההיכל, הסט את הפרוכת, ותמצא את מבוקשך!" הרב קרב, הסיט את הפרוכת ולפניו נגלו דלתות זהב משובצות יהלומים. הוא פתח אותן וראה לוח זהב מרהיב ובו מגולפת צורת המנורה ומעליה חרוט: "שויתי ה' לנגדי תמיד", כאשר אותיות שם הוי"ה גדולות יותר... השייח' אמר ברעדה: "דע לך, רב היהודים, שאותיות גדולות אלו הן שמו של הבורא הכול יכול, שברא את העולם יש מאין ומקיימו גם עתה". השייח' סבור היה כי היהודים אינם יודעים רז זה... "ועוד דע לך, שכאשר בא אדם ומבקש שאתפלל על חולה, טובל אני ומגיע לכאן ביראה ומתפלל לפני ההיכל. בסיום תפילתי אני מסיט את הפרוכת ופותח את הדלתות. אם אני רואה שאותיות השם מאירות מעל מנורת הזהב, אני יודע שהחולה יתרפא, ואם הן כבויות, מובטחני שימות". חזר הרב לביתו והתייפח בלב נשבר: "אוי לנו מיום הדין! אם גוי זה, מתוך שידע שזה שמו של ה', עשה לו כבוד כה גדול וירא מפניו, וזכה בשל כך לכבוד ויקר, אנו, בניו של המקום וקוראי שמו, מה היה עלינו לעשות וכמה היה עלינו לחרוד, ובפרט בהזכירנו את שמו הגדול, ולמה היינו זוכים אילו היינו יראים כך מפני קדושת שמו יתברך ומכבדים אותו כראוי..." רבי משה גלאנטי זצוק"ל נלב"ע ביום כ"א שבט ה'תמ"ט ונטמן סמוך למערת רבנו קלונימוס בדרך לכפר השילוח, זכותו יגן עלינו.

(אמונה שלמה)

שביבים / שאול שיף

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע

בשנת תקמ"ג זרחה שמשו של הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא זי"ע, מדינוב, בביתו של אביו הרבני מו"ה פסח זצ"ל. לפני הברית נכנסה אימו אל דודה הרה"ק רבי אלימלך זיע"א מליז'ענסק כדי לשאול אותו איזה שם תיתן לתינוק הנולד. נענה רבי אלימלך ואמר לה: תקראי לו אלימלך. והאם, בשמעה זאת, נבהלה מאד ואף פחדה. היא חששה שהדוד הר' ר' אלימלך כבר לא יחיה עד הברית ולכן הוא אומר לקרא לילד כשמו. בשל כך, בהגיע יום הברית הוסיפה לו את השם 'צבי', ונקרא שמו בישראל צבי אלימלך. כאשר שמע מכך הרבי ר' אלימלך נאנח אנחה עמקה, ואמר: "פחדת שכבר לא אחיה... אני רציתי שהוא יקרא אלימלך כדי שיהיה ממש מלך (מיילך), אבל את הוספת לו את השם "צבי", וכידוע, צבי לא יכול להיות מלך..."

משחר נעוריו נודע כאיש קדוש וטהור. הוא היה נכדו של המקבל רבי שמשון מאוסטרופולי, והיה תלמיד מובהק למרן החוזה מלובלין, ולהרה"ק רבי מנדלי מרימנוב. הוא הצטיין בהתמדתו, והשתלם ביותר בשבילי תורת הנסתר והסוד. הוא היה חתנו של הרב שמואל מנדל זצוק"ל מציטש.

הוא כיהן ברבנות בכמה עיירות, כמו: ריבטיץ, סטריז'וב, דינוב, ומונקאטש. בסוף ימיו חזר לעירו דינוב, ובה נשאר עד להסתלקותו, בה כיהן על כס האדמו"רות, ועל שמה נקרא עד עצם היום הזה. נהג לחתום על מכתביו בחתימה "האוהב הנאמן לכל ישראל, דורש טוב לעמו". נודע בחיבורו הגדול שחבר "בני יששכר" ואף אמר על עצמו כי הוא נצר לבני חשמונאי, שהיו משבט יששכר. כמו"כ חיבר חיבורים נוספים, כמו: אגרא דפרקא, דרך פקודיך, ועוד . בהגיעו רק לגיל נ"ו שנים, נסתלק לישיבה של מעלה, ביום ח"י טבת תר"א, ומנו"כ בדינוב, בפולין.

בטעם מנהג ישראל להפריש פרוטות לצדקה אחר עריכת קידוש לבנה

טעם שנותנים צדקה בשעת קידוש לבנה, כי הנה מצינו גם מנהג ישראל תורה הוא לשתות יין שרף אחר עריכת קידוש לבנה, ובספר 'מעשה יחיאל' (פרשת ויצא) פירש בהקדם מה שקבלה בידינו שאין לעשות את המצוות בחינם, וכפי שהאיר את עינינו הרה"ק הבני יששכר זיע"א בספרו 'אגרא דפרקא' (אות רפא): בזוהר (הנ"ל קכח.), פתח רבי שמעון וכו' ויקחו לי, האי דבעי לאשתדלא במצוה ולאשתדלא ביה בקוב"ה איצטריך דלא ישתדל ביה ברקנייא ובמגנא וכו', אלא אישתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכי בה אישתדלותא דקוב"ה למנדע ליה, כל מאן דבעי זכי בה בלא אגרא כלל, אבל אשתדלותא דקב"ה דקיימא בעובדא אסור לנטלא ליה למגנא ובריקניא, בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא אלא באגר שלים. עכ"ל. עיין הטעם במקדש מלך ובדברי הרמ"ז, מזה סמכו אנשי מעשה הקדמונים בעת שכיבדו אותם בכיבודא דמצוה במילת בן זכר וכיוצא, ואפילו לעלות לתורה, היו נותנים דבר מה לצדקה בכדי שלא תהיה המצוה במגנא, ולכן היו קונים יין שרף אחר קידוש לבנה כדי שלא תהיה המצוה נעשית בחינם.

ממילא יש לומר שהוא הטעם גם למנהג ישראל להפריש פרוטות לצדקה אחר עריכת קידוש לבנה, כדי שמצות קידוש לבנה לא תהיה נעשית בחינם, על כן מבקשים להוציא ממון על כך ונותנים פרוטות לצדקה.

(ספיר ויהלום פר' בא פ"ג - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

על סטירה שלא ניתנה

סיפר הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א:

למדתי בישיבת "אור ישראל" אצל הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל. יחד איתי למד שם גם בחור ממשפחה פשוטה מאוד. אביו היה פועל במע"צ והוא היה הבן הגדול בבית.

הוא היה בעל כישרון גדול, ממש גאונות היתה בו, אבל כמעט כגודל כשרונותיו, כך היה רחוק רחוק מיראת שמים. הרב ניימן היה נוהג לצעוד מידי יום לבית הכנסת הגדול של פתח תקווה, כדי לאסוף תרומות מהמתפללים שם, לטובת החזקת הישיבה, ובכל יום הוא היה לוקח איתו בחור אחד מהישיבה שהיה מלווה אותו, ובזמן הזה הוא היה בעצם מחזק את הקשר בינו ובין תלמידי הישיבה.

באחת הפעמים כשהגיע תורי ללכת עם ראש הישיבה, אני מבחין מרחוק בבחור ההוא, כשהוא הולך באמצע ה'סדר' ומגיע ממולנו. אנחנו חוזרים לישיבה והוא יוצא ממנה, בעיצומו של יום לימודים שיגרתי... האמת שהייתי קצת לחוץ בשביל הבחור, שלא "ייתפס על חם". סימנתי לו בתנועת יד שיפנה לאחוריו וימצא פינה להתחבא בה עד שראש הישיבה יעבור, אבל הוא החציף פנים וסימן לי בחזרה בתנועת יד מזלזלת שלא איכפת לו בכלל שראש הישיבה יראה אותו. ואכן, כעבור שניות אחדות הבחין בו הרב ניימן ושאל אותו: להיכן מועדות פניך? לתדהמתי לא היה גבול. הבחור השיב לראש הישיבה בלי להתבלבל שהוא עכשיו ממהר למקום מפוקפק, להצגה.

נאלמתי דום. חשבתי שראש הישיבה יסטור על לחיו ויורה לו שלא לשוב לעולם לישיבה, אבל הרב ניימן השיב לו בשוויון נפש: "אבל למה אתה הולך בלי סוודר? קר בחוץ, אתה תצטנן ואמא שלך תכעס עלי שלא שמרתי עליך כראוי. בא איתנו לישיבה, תלבש סוודר ואחר כך תלך".

הבחור ניסה להתחמק ואמר שאין לו זמן ללבוש סוודר כי הוא יאחר להצגה, אבל ראש הישיבה לא וויתר ולחש על אוזנו בשקט "אני יודע שאחר כך יש עוד הצגה שם, לא נורא אם תאחר לראשונה". כשהגענו לישיבה, הבחור הזה באמת לקח את הסוודר שלו ויצא בחזרה החוצה. הייתי המום, וגם כעסתי מאוד על הבחור הזה. מאיפה הוא לוקח את החוצפה האדירה הזאת?

נכנסתי לראש הישיבה ואמרתי לו שאני לא מבין את ההתנהלות שלו. ככה מתנהגים לכזה בחור חצוף? ראש הישיבה היה צריך לתת לו סטירה ולזרוק אותו לצמיתות מהישיבה. ראש הישיבה שמע

לעצתי ונתן לי סטירה קלה. "כמה שנים אתה כבר ראש ישיבה?" הוא שאל אותי, "אפילו לא יום אחד, אני ראש ישיבה כבר 05 שנה, את החינוך תשאיר לי".

אותו בחור מחוצף, היה ישן איתי בפנימייה. באותו לילה הוא העיר אותי כשהוא רועד מפחד. הוא הבין כמה גדולה היתה החוצפה שלו, ותיאר לעצמו שלמחרת הוא צפוי לעמוד בפני ההשלכות של המעשים החמורים הללו. מיד בבוקר הוא ייקרא אל המשגיח ויקבל את ה'פסק' שלו. אני התקשיתי לרחם עליו, אמרתי לו תאכל את מה שבישלת, לא היית צריך להתחצף.

בבוקר הוא רואה את הרב ניימן מדבר עם המשגיח, ובטוח שהם מדברים עליו ועוד רגע המשגיח יקרא לו. אבל לא. לא קורה כלום. אולי בתחילת השיעור? גם לא. והנה בשעות הצהרים אנחנו מדברים יחד ופתאום מגיע ראש הישיבה ושואל לשלומנו. ענינו לו, דיברנו קצת בלימוד וראש הישיבה ממשיך ללכת לבחור הבא, כאילו לא קרה כלום.

בערב הבחור הזה כבר נשבר, הוא כבר לא יכול היה לעמוד בבושה ובלחץ. הוא נכנס לראש הישיבה ופרץ בבכי, כשהוא מתנצל על חוצפתו ועל מעשיו.

ראש הישיבה אמר לו "תלמידי היקר. אבא שלך עובד במע"צ, הוא מרוויח מעט מאוד כסף, ומתוך הלירות הבודדות שהוא מקבל בחודש, חצי לירה הוא משלם לישיבה שתחנך אותך. תראה כמה חשוב לו שתלמד בישיבה ותהיה תלמיד חכם. אתה הבן הגדול בבית, אם אתה תהיה תלמיד חכם, רוב הסיכויים שגם האחים שלך יצעדו בעקבותיך וילכו בדרכך. אבל אם אתה תהיה פועל פשוט ותקטוף תפוזים, גם הם יהיו קוטפי תפוזים. עכשיו אני שואל אותך, למה אתה עושה את זה לאבא שלך? לאמא שלך? איך אתה ככה גוזר עליהם אכזבה נוראה כל כך ומפח נפש כזה גדול. בהתנהגות שלך אתה לא רק מאכזב אותם ממך עצמך, אלא מכל האחים שלך, הצעירים ממך. אתה גוזר את הדין של כל המשפחה שלך, שלא יהיו שם תלמידי חכמים, שלא יהיו יהודים שומרי תורה ומצוות. למה?".

הבחור ההוא תפס את עצמו בעקבות אותה שיחה והתחיל להשקיע את כל כולו בתורה. עד היום הוא יושב והוגה בתורה. אני מכיר אותו ויודע כמה שהוא מתמיד עצום, וזה למרות שהוא לא קיבל שום 'שטעלע (משרה)', ואין לו שום תפקיד תורני וכדומה, הוא לומד פשוט כי חשקה נפשו בתורה.

אבל הסיפור עוד לא נגמר. בחתונה של אותו בחור, כמה שנים מאוחר יותר, הגעתי להשתתף בחופה. גם הרב ניימן היה שם. הוא פגש אותי, כשהבחור המתמיד הזה צעד אל החופה, עומד להתחתן עם בת למשפחה חשובה של רבנים ותלמידי חכמים מופלגים ועומד להקים בית יהודי אמיתי של תורה והתמדה. הרב ניימן ניגש אלי, צבט לי בלחי בחביבות ושאל אותי "נו, אז מי צדק? סטירה הייתי צריך לתת לו, או צביטה חביבה בלחי?".

אני זוכר איזו שמחה עצומה אפפה אותי באותם רגעים. אה... לא אוכל לשכוח איך שמחתי אז לשמוע את התוכחה החביבה הזאת מראש הישיבה הנערץ. איזה ראש ישיבה היה לי! איך זכיתי לכזאת מתנה נפלאה.

עברו שנים, הרב ניימן נפטר בשיבה טובה, ולהלווייתו הגיעו גדולי עולם בהם הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, שגם הספיד אותו בדמעות שליש. בדרך לבית הקברות נסעתי עם הרב קרייזווירט ברכב, וסיפרתי לו את הסיפור המופלא הזה.

השיב לי הגר"ח: "חבל שלא שמעתי את הסיפור הזה לפני ההספד, הייתי מוסיף את זה להספד שלי עליו". ועם כל זה לא נחה דעתו והוא ביקש לעצור כי יש לו כמה מילים להוסיף על ההספד. אז הוא עמד על יד קברו הפתוח של ראש הישיבה, וסיפר את הסיפור הזה, בעוד הקהל כולו מזיל דמעות של צער על לכתו של הענק שבענקים, שידע לחנך כל נער על פי דרכו, לצבוט בלחי של זה שהולך למקומות מפוקפקים ולסטור על לחיו של זה שחושב שצריך לזרוק את ההוא מהישיבה...!"

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל / גאב"ד אנטוורפן

רבי חיים קרייסווירטה אב"ד אנטוורפן שבבלגיה זצ"ל, נולד לאביו הג"ר אברהם יוסף ושרמן הי"ד אב"ד וואיניטש ומ"ס בית אברהם בשנת תרע"ח מגזע אראלים ותרשישים. יחוסו מגיע לרבנו חיים הכהן רפפורט זצ"ל אבד"ק לבוב. נצר משפחת הגאון הגדול ר' יהונתן אייבשיץ. מגדולי תלמידי ישיבת חכמי לובלין שבפולין. מקורב של ראש הישיבה ואב"ד הגאון ר' מאיר שפירא.

כבר בצעירותו נודע בשקדנותו והתפרסם בתואר העילוי מקראקא. עם פלישת הגרמנים לפולין, הקב"ה עזר לו להימלט לליטא ולאחר מכן עלה לארץ. בסוף מלחמת העולם השנייה חזר לפולין כדי להציל ילדים יהודים, שמצאו מקלט בכנסיה. בשנים תש"ח-תשי"ד נסע לארה"ב ושימש כראש-ישיבה.

בשנת תשי"ד נתמנה לכהן כרבה של אנטוורפן בניסיון לבנות מחדש את הקהילה שם, תפקיד בו כיהן עד לפטירתו. פעל רבות למען יתומים ואלמנות. השיא כלות רבות. לא הייתה כלה בעולם שפנתה אליו והוא לא סייע לה בסכומים אדירים.

נודע בחסדיו המרובים והמופלאים. חילק את כל משכורתו לנזקקים. ענוותן. גאון אדיר. בעל חסד מופלא. ייסד את ישיבת מרכז התורה בישיבה בירושלים.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז טבת שנת תשס"ב חי כ-פ"ג שנים. ציונו בהר-המנוחות בחלקת הרבנים החדשה בירושלים. בהלווייתו השתתפו אנשים מכל רחבי אירופה.

מדוע ביקש הרב לומר שבע ברכות מתוך הסידור

ראש הישיבה הרב טרגר זצ"ל סיפר, כשעשה שבע ברכות לרגל נישואיו של בנו ר' יצחק הי"ו עב"ג, בתו של האדמו"ר מנובומינסק, הצדיק ר' יעקב פרלוב שליט"א (זצ"ל), נכח באירוע גם הרב הגאון רבי חיים קרייזווירטה זצ"ל , וגם הגאון הרב אלישיב זצ"ל, וכיבדו את הרב קרייזווירטה להגיד את שבע הברכות. הרב זצ"ל ביקש לא לסטות ממנהגו, וחיפש סידור.

הרב אלישיב ידע והכיר את רבנו, וגם ידע שרובו ככולו של הש"ס שגור בפיו, הביע את פליאתו בבדיחותא, על מה ולמה זקוק הוא לסידור, הרי גמרא מפורשת היא בכתובות (ז:). הרב חייך ולא הגיב. אבל הני תרי אחים, בניהם החשובים של הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל העירו, שהרב מבקש סידור, כי חושש הוא שלא ידע היכן להפסיק...

(מים חיים)

רבי יצחק כדורי זצ"ל / תשרי תרנ"ט - כ"ט טבת תשס"ו

ביום שני י"ז תשרי תרנ"ט (1898) בשכונת" ברבי שארג'י" בבגדד שבעיראק, בביתו של כדורי דבה, סוחר הבשמים והתבלינים, ורעייתו הצדקת מרת תופחה, שמחה גדולה. בן נולד להם, ושמו נקרא בישראל "יצחק", היות ונולד ביום השני של חג הסוכות, אשר בו מגיע לסוכה אושפיזין- יצחק אבינו.

"דבה" שם משפחתם של בית רבנו נקראה כך, לאחר שתושבי השכונה בו גרו ראו זאב שנכנס לביתם בימי הקיץ הלוהטים, בעת שישנו בני הבית על הגג, ולא אירע להם מאומה. וזאב בבבלית הוא "דבה".

אימו של רבנו, הייתה אישה צדקת וגומלת חסדים עם החיים והמתים גם יחד, וכל זאת שלא על מנת לקבל שכר. אביו של רבנו שבמקצועו היה סוחר בשמים, ועוסק במכירתם ובמכירת תבלינים ריחניים, מידי יום קבע עתים לתורה, ועסק בלמוד הפשט והדרש והסוד, עד עלותו על יצועו. מעולם לא ויתר על סדר לימודו, ואף בשעות הבקר תפילת שחרית נותר ללמוד בבית הכנסת בשיעור שהתקיים במקום.

בהיותו אדם אמיד, איש ישר ובעל הליכות, רבים מתושבי בגדד קנו את אמונו, ונמנו על לקוחותיו הקבועים, פרנסתו הייתה בשפע וברוח, ותמך וסייע בהונו וממנו לנזקקים ולמטרות צדקה, ושימש כאיש סודם ונאמן של רבים מרבני העיר, ולא לחינם זכה לבן צדיק כזה שהאיר את העולם בצדקתו, בתורתו ובקדושתו.

יצחק, בנו הבכור של רבי דבה כדורי, משחר ילדתו נמשך לתורה, הוא למד בשקידה בבית המדרש, ונהג להסתיר את גדלותו.

בילדותו זכה להסתופף בצילו של מורנו ורבנו, ראש כל בני הגולה, רבנו יוסף חיים, מחבר הספר "בן איש חי", זכר צדיק לברכה.

בשנת תרפ"ו, החליט רבנו לבוא ולהשתקע בארץ ישראל, ועל כן שינס מתניו ונסע מבגדד לדמשק, שם השתטח על קברו של רבנו חיים ויטאל, ומשם שם לדרך פעמיו לבוא ארץ ישראל. אולם כשהגיע לגבול ארצנו, לא היו נותנים להיכנס אלא למי שיש בידו מקצוע, ועל כן לא היה לרבנו כל סיכוי להיכנס לארץ. אך בחסדי השם זמנו לו שם יהודי אחד שהכיר אותו, ואמר להם שרבנו הוא נגר במקצועו, ונענו לו, וכך זכה רבנו להיכנס לארץ הקודש.

עם עלות רבנו ארצה, מצא לו פניה בשכונת בית ישראל, והתיישב בבית המדרש "שושנים לדוד", והיה מסתגף ומתענה ימים רבים, עד שמצבו הגופני הורע והתקשה לעמד על רגליו. החכם המפורסם רבי יהושע שהרבני, שריחם על הנער, אספו לביתו, ושם שהה שלש שנים, עד ששב לכוחותיו.

ביום י"ב טבת שנת התרפ"ז, בהיותו בגיל 28, נשא לאשה את הרבנית "שרה" ע"ה.

שנה לאחר נשואיהם, נולדה להם בת, ושמה רחל, ולאחר 4 שנים נוספות נולד בנו ממשיך דרכו חכם דוד זצוק"ל.

הוא הסתלק במוצאי שבת קודש ליל כ"ט טבת תשס"ו, בבית חולים ביקור חולים, בירושלים, בשעה שבע בערב. גדולי המקובלים התייצבו ליד מיטתו העתירו בתפלה ובתחנונים על עם ישראל והתעוררות רבה אחזה בלב רבים.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net